

Rostlina, zvíře, člověk

Rudolf Steiner

Ita Wegmanová

V astrálním těle vzniká zvířecí utváření navenek jako celá postava a dovnitř jako utváření orgánů. Výsledkem toho- u zvířete utvářejícího astrálního těla je cítící zvířecí substance.

Zvířeckost tedy vzniká, když toto utváření dospěje ke konci. U člověka však toto utváření nedospěje ke konci, neboť je na určitém bodu své cesty zastaveno, zabrzděno.

V rostlině je obsažena substance, která je proměňována orgánů silami do Země vzařujícími. Je to živoucí substance, která je ve vzájemném působení s neživou substancí. Musíme si představit, že v bytosti rostliny je z neživé substance stále vylučována, diferencována substance živoucí. Forma rostliny se v ní objevuje jako výsledek sil vzařujících do Země. Vzniká tím proud substancí, který neživé proměňuje v živé, živé se proměňuje v neživé. V tomto proudu vznikají orgány rostliny.

U zvířete vzniká cítící substance ze živé substance jako substance živá z neživé. Také zde je dvojitý proud substancí, u zvířete ale život není v rámci éterických sil dovedený až k formovanému životu. Zůstává v proudu a působením astrální organizace se utváření vkládá do tekoucího života.

U člověka je tento proces také uchován v proudu, v toku, ale cítící substance je vtažena do další organizace. Tuto další organizaci můžeme nazývat organizací Já. Cítící substance se ještě jednou proměňuje a vzniká tak trojitý proud substancí. V tomto proudu vzniká vnitřní i zevní forma člověka. Stává se tím nositelem sebevědomého duchovního života. Člověk je ve svém utváření až do nejmenších částí své substance výsledkem této organizace Já.

Toto utváření můžeme nyní sledovat se zřetelem na substance. Při proměně z jednoho stupně ke druhému se substance jeví jako odlučování vyššího stupně od nižšího stupně a budování zformované postavy z odloučené substance. U rostliny je živá substance odlučována ze substance neživé. V této odloučené substancí působí síly na Zemi vzařující, síly éterické jako utvářející. Nejprve vlastně nedochází k odlučování, ale k úplnému proměňování fyzické substance éterickými silami.

Tak tomu však je pouze při tvorbě semene, kdy může dojít k tomuto úplnému proměnění, protože semeno je chráněné před působením fyzických sil materskou organizací, která je obaluje. Jakmile se však tvorba semene osvobodí od mateřské organizace, působení sil v rostlině se rozčlení takovým způsobem, že tvorba substance jednak směřuje do éterické oblasti, jednak míří opačným směrem zase do fyzického utváření. Vznikají části rostliny, které jsou na cestě života, a jiné, které mají tendenci k odumírání. Ty pak vidíme jako produkty vyměšování rostliny. Toto vyměšování můžeme pozorovat na tvorbě kůry stromu jako na zvláště charakteristickém příkladě.

U zvířete probíhá dvojí odlučování a také dvojí vyměšování. K rostlinnému proměnění, které není dovedeno odlučování do konce, ale je uchováno v proudu, v toku, přistupuje proměnění živé substance v cítící substanci. Ta se odděluje pouze od živé substance. Máme tedy co činit se substancí, která směřuje k cítící podstatě, a pak se substancí, která od cítění směřuje k pouhému životu.

Ale v organismu na sebe vzájemně působí všechny články. Také proto je vyměšování směřující k neživému (vyměšování, které se u rostliny velmi silně přibližuje k tomu, co je zevně neživé, co je minerální) ještě daleko vzdáleno minerálnosti.

Co pozorujeme u rostliny ve tvorbě kůry jako tvorbu kůry substance, která je na cestě k minerálnosti, a čím více u rostliny nabývá minerálního charakteru, tím více se odděluje, to se u zvířete objevuje jako vyměšované produkty trávení. Minerálnosti je to ale více vzdálenější než odměšování rostlinné.

U člověka je z cítící substance odlučována substance, která se pak stává nositelem sebevědomého ducha. Stále však také dochází k odměšování, při kterém vzniká substance, která směřuje k pouhé citivé schopnosti. V lidském organismu je zvířecí složka přítomná jako stálé vyměšování.

V bdělém stavu zvířecího organismu stojí odlučování a utváření odloučeného, stejně jako i odměšování cítící substance pod vlivem astrální činnosti. U člověka k tomu přistupuje ještě činnost organismu Já. Ve spánku nejsou organismy astrální a Já bezprostředně činné. Ale substance je touto činností ovládána a pokračuje v ní jakoby setrvačně. Substance, která je jednou tak vnitřně přetvořena, propracována*, jak se to děje organizací astrální a Já, pak dále působí ve smyslu těchto organizací také ve stavu spánku jaksi ve smyslu setrvačnosti. U spícího člověka tedy nemůžeme mluvit o pouhé vegetativní činnosti organismu. Astrální organizace a Já působí v tomto stavu dále v substanci, kterou utvářela. Rozdíl mezi spánkem a bděním nespočívá v tom, že by se střídala činnost lidsky-zvířecí s činností vegetativně- - fyzickou. Skutečnost je docela jiná. Cítivá substance a ta, která může nést sebevědomého ducha, jsou za stavu bdění z organismu vyzdvíženy a postaveny do služby astrálního těla a organizace Já. Fyzický a éterický organismus musí pak vyvíjet

takovou činnost, aby v nich mohly působit jen síly ze Země vyzařující a do ní vzařující. Při tomto svém působení jsou uchopovány astrálním tělem a organizací Já jen zvnějška. Ve spánku jsou však vnitřně uchopovány substancemi, které vznikají pod vlivem astrálního těla a organizace Já; zatímco na spícího člověka působí z vesmíru jen síly ze Země vyzařující a do ní vzařující, zevnitř na něj působí substanční síly, které jsou připravovány astrálním tělem a organizací Já.

Jestliže cítící substanci nazveme zbytkem astrálního těla a tu, která vznikla pod vlivem organizace Já, jejím zbytkem, pak můžeme říci, že v bdícím lidském organismu jsou činné astrální tělo a organizace Já samotné, ve spícím organismu jsou činné jejich substanciální zbytky. V bdělém stavu žije člověk v činnosti, která ho spojuje se zevním světem pomocí astrálního těla a pomocí organizace Já, ve spánku žije jeho fyzický a éterický organismus z toho, čím se substanciálně staly zbytky těchto obou organizací.

Se zřetelem k těmto oběma stavům musíme tedy rozlišovat substanci v jejím působení, kdy je jako kyslík dýcháním přijímána ve spánku nebo ve stavu bdělém. Kyslík přijímaný z vnějšku má díky své zvláštní povaze účinek uspávací, nikoli budící. Zvětšený příjem kyslíku uspává abnormním způsobem, ale astrální tělo za bdění neustále bojuje proti uspávajícímu účinku kyslíku. Kyslík uplatní svůj specifický účinek, tj. člověka uspává, když astrální tělo přestane působit na fyzické tělo.